

Introduction to Sefer Bereishit (the Book of Genesis)

פתיחה לספר בראשית

זה הספר הנקרא "ספר בראשית" - נקרא בפי הנביאים: "ספר הישר", כדאיתא במסכת עבודת כוכבים (כה ע"א) על שני מקראות: בספר יהושע (י יג): "הלא היא כתובה על ספר הישר", ובספר שמואל (ב א יח): "ויאמר ללמד לבני יהודה קשת, הנה כתובה על ספר הישר". ומפרש רבי יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו "ישרים", שנאמר: "תמות נפשי מות ישרים" (במדבר כג י).

ויש להבין הטעם למה קרא בלעם את אבותינו בשם "ישרים" בייחוד, ולא "צדיקים" או "חסידים" וכדומה. וגם למה מכונה זה הספר ביחוד בכינוי "ישרים", ובלעם התפלל על עצמו שיהא אחריתו כמו בעלי זה הכנוי.

והענין דנתבאר בשירת האזינו על הפסוק "הצור תמים פעלו... צדיק וישר הוא" (דברים לב ד), דשבח "ישר הוא" נאמר להצדיק דין הקדוש ברוך הוא בחרבן בית שני, שהיה "דור עקש ופתלתל" (שם פסוק ה); ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולמים. על כן, מפני שנאת חנם שבלבם זה אל זה, חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס. ובאו על ידי זה לידי שפיכות דמים בדרך הפלגה, ולכל הרעות שבעולם, עד שחרב הבית.

ועל זה היה צדוק הדין, שהקדוש ברוך הוא ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו, אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם, ולא בעקמימות אף-על-גב שהוא לשם שמים, דזה גורם חרבן הבריאה והריסות ישוב הארץ.

וזה היה שבח האבות, שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר, עוד היו "ישרים", היינו: שהתנהגו עם אומות העולם, אפילו עובדי אלילים מכוערים; מכל מקום היו עמם באהבה, וחשו לטובתם, באשר היא קיום הבריאה. כמו שאנו רואים כמה השתטח אברהם אבינו להתפלל על סדום, אף-על-גב שהיה שנה איתם ואת מלכם תכלית שנה עבור רשתם, כמבואר במאמרו למלך סדום. מכל מקום חפץ בקיומם!

ובבראשית רבה פרשת וירא (פרשה מט) איתא על זה שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו: "אַהֲבֵת צְדָק וְתִשְׁנֶא רָשָׁע" (תהלים מה ח) - "אהבת להצדיק את בריותי, ותשנא להרשיען..." והיינו ממש כ"אַב הַמִּן גֹּיִם" (בראשית יז ד, ובפסוק ה), שאף-על-גב שאין הבן הולך בדרך מישרים - מכל מקום שוחר שלומו וטובו. וכן הוצק חן ודרך ארץ נפלא, על דבר אברם את לוט, כמו שנתבאר בפרשת "לך".

וכן ראינו כמה נ"ח היה יצחק אבינו להתפייס ממשנאיו, ובמעט דברי פיוס מאבימלך ומרעיו - נתפייס באופן היותר ממה שבקשו ממנו, כמבואר במקומו.

ויעקב אבינו, אחר שהיטב חרה לו על לבן, שידע שבקש לעקרו לולי ה', מכל מקום דבר עמו דברים רכים. עד שאמרו על זה בבראשית רבה (פרשה עד): "קִפְדֵנוּתָן של אבות ולא עִנְדֵנוּתָן של בנים" (עיין שם), ונתפייס עמו מהר.

וכן הרבה למדנו מהליכות האבות בדרך ארץ מה ששייך לקיום העולם, המיוחד לזה הספר שהוא ספר הבריאה. ומשום הכי נקרא כמו כן ספר הישר על מעשה אבות בזה הפרט.

ובלעם בשעת רוח הקודש - לא היה יכול להתפלא על רוע מעשיו, שאינו צדיק וחסיד כאברהם יצחק ויעקב, אחרי שהוא נביא אומות העולם וראשו במקור הטומאה. אכן התפלא על רוע הילוכו בדרך ארץ, שאם שראוי היה לו לשנוא את ישראל תכלית שנהא, באשר שהמה בני אברהם יצחק ויעקב וראשם במקור הקדושה, אבל מכל מקום לא היה ראוי לפניו לבקש לעקר אומה שלימה. ואינו דרך ישרה בקיום העולם. ועל זה צעק "תמות נפשי מות ישרים", היינו: מקיימי הבריאה.

ובדברינו נתיישב יפה על מה נקרא זה הספר ספר הישר, שהוא ספר הבריאה.

Joshua Chapter 10

יג וַיִּדְמוּ הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּרְחַח עֶמֶד, עַד-יָקֹם גּוֹי אֹיְבָיו--הֲלֹא-הִיא כְּתוּבָה, עַל-סֵפֶר הַיָּשָׁר; וַיַּעֲמֵד הַשֶּׁמֶשׁ בַּחֲצֵי הַשָּׁמַיִם, וְלֹא-אָץ לָבוֹא כְּיוֹם תָּמִים.

13 And the sun stood still, and the moon stayed, until the nation had avenged themselves of their enemies. Is not this written in the book of Jashar? And the sun stayed in the midst of heaven, and hastened not to go down about a whole day.

2 Samuel Chapter 1

יז וַיִּקְנֶן דָּוִד, אֶת-הַקִּינָה הַזֹּאת, עַל-שָׂאוּל, וְעַל-יְהוֹנָתָן בְּנוֹ.

17 And David lamented with this lamentation over Saul and over Jonathan his son,

יח וַיֹּאמֶר, לְלִמֹּד בְּנֵי-יְהוּדָה קֶשֶׁת, הִנֵּה כְּתוּבָה, עַל-סֵפֶר הַיָּשָׁר.

18 and said--To teach the sons of Judah the bow. Behold, it is written in the book of Jashar:

יט הַצְּבִי, יִשְׂרָאֵל, עַל-בְּמוֹתֶיךָ, חָלַל: אֵיךְ, נָפְלוּ גִבּוֹרִים.

19 Thy beauty, O Israel, upon thy high places is slain! How are the mighty fallen!

Talmud - Mas. Avodah Zarah 25a

[The same Rabbis also discuss the following:] And the sun stood still, and the moon stayed until the nation had avenged themselves of their enemies. Is not this written in the book of Jashar. What is the book of Jashar? — Said R. Hiyya b. Abba in the name of R. Johanan: It is the book of Abraham, Isaac and Jacob, who are designated as righteous, as it is said, Let me die the death of the righteous: And where is this incident hinted at [in Genesis]? — And his seed shall fill the nations: When shall [Ephraim's fame] reach the nations? When the sun shall stand still for Joshua.

...And he bade them teach the Children of Judah [to handle] the bow, behold it is written in the Book of Jashar. Which is the Book of Jashar? — Said R. Hiyya b. Abba in the name of R. Johanan: It is the book of Abraham, Isaac and Jacob who are designated as righteous and of whom Scripture says, Let me die the death of the righteous and let my last end be like his. And where is this fact referred to? — Judah, thee shall thy brethren praise; thy hand shall be on the neck of thine enemies; what kind of fighting requires the aiming of the hand at the [enemy's neck]? Surely, archery.

Bamidbar - Numbers - Chapter 23

5. The Lord placed something into Balaam's mouth, and He said, "Return to Balak and say as follows."

ה. וַיִּשֶׂם יְיָהוָה דְבַר בְּפִי בַלְעָם וַיֹּאמֶר
שׁוּב אֶל בָּלָק וְכִן הַתְּדַבֵּר:

6. When he returned, Balak was standing next to his burnt offering, he and all the Moabite dignitaries.

ו. וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל עֹלְתוֹ הוּא וְכָל
שָׂרֵי מוֹאָב:

7. He took up his parable and said, "Balak the king of Moab has brought me from Aram, from the mountains of the east [saying], 'Come, curse Jacob for me and come invoke wrath against Israel.'

ז. וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן אֲרָם יִנְחֵנִי בָלָק
מֶלֶךְ מוֹאָב מִהַרְרֵי קֶדֶם לָכֵה אֶרְהוּ לִי יַעֲקֹב
וּלְכֵה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל:

8. How can I curse whom God has not cursed, and how can I invoke wrath if the Lord has not been angered?

ח. מָה אֶקְוֶה לֹא קִבְּוֵה אֵל וּמָה אֲזַעֵם לֹא
זַעֵם יְיָהוָה:

9. For from their beginning, I see them as mountain peaks, and I behold them as hills; it is a nation that will dwell alone, and will not be reckoned among the nations.

ט. כִּי מֵרֵאשִׁית צִרִים אֲרָאֵנּוּ וּמִגְבְּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ
הֵן עִם לְבַדָּד יִשְׁכְּנוּ וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְּׁבוּ:

10. Who counted the dust of Jacob or the number of a fourth of [or, of the seed of] Israel? May my soul die the death of the upright and let my end be like his."

י. מִי מָנָה עֲפָר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע
יִשְׂרָאֵל תָּמִית נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה
אַחֲרֵיתִי כִּמּוֹ:

Devarim - Deuteronomy - Chapter 32

1. Listen, O heavens, and I will speak! And let the earth hear the words of my mouth!

א. הֲאֵזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ
אִמְרֵי פִי:

2. My lesson will drip like rain; my word will flow like dew; like storm winds on vegetation and like raindrops on grass.

ב. יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחֵי תִזְלַל כְּטַל אֲמַרְתִּי
כַּשְׂעִירִים עָלָי דָּשָׂא וְכַרְבִּיבִים עָלָי עֵשֶׂב:

3. When I call out the name of the Lord, ascribe greatness to our God.

ג. כִּי שֵׁם יְיָהוָה אֶקְרָא הִבּוּ גִדְלָה
לְאֵל הַיְנוּ:

4. The deeds of the [Mighty] Rock are perfect, for all His ways are just; a faithful God, without injustice He is righteous and upright.

ד. הַצּוּר תְּמִים פָּעָלוּ כִּי כָל דְרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל
אֲמוּנָה וְאִין עוֹל צְדִיק וַיִּשָּׂר הוּא:

5. Destruction is not His; it is His children's defect you crooked and twisted generation.

ה. שְׁחַת לוֹ לֹא בָּנָיו מוֹמָם דּוֹר עֵקֶשׁ
וּפְתִלְתָּ לִּי:

6. Is this how you repay the Lord, you disgraceful, unwise people?! Is He not your Father, your Master? He has made you and established you.

ו. הֲלִי־הוּא יְיָהוָה תִּגְמְלוּ זֶאת עִם נֶבֶל וְלֹא
חֶקֶם הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קִנְךָ הוּא עֲשֶׂךָ
וַיִּכְנֹנְךָ:

Ha'amek Davar Deuteronomy 32:5

ה) שחת לו וגו'. שני פסוקים הבאים מיוסדים על הקדמה אחת שבשירה זו מבואר שני חורבנות והגאולות... והנה ידוע דחרבן ראשון הי' בשביל ע"ז וג"ע וש"ד שהיה להכעיס להקב"ה. וחרבן ב"ש חרב מפני שנאת חנם וביארנו בס' במדבר ל"ה ל"ד שהיו עוסקים בתור' ועבודת ה' אך היה רוב ש"ד לש"ש שהיו דנים את העובר על איזה דבר שהוא צדוקי ומסור ומורידין וכדומה ובזה נעשה הנהגתם מקולקלת מאד והכל לש"כ וכאן הקדים להצדיק את פעולת ה' ואמר על חרבן ב"ר שחת לו. שהמה שחתו לו כ"י וכ"מ שנאמר השחתה הוא ע"ז ג"ע. וביאר המקרא לא. לא יעלה עה"ד שהקב"ה יפעל חלילה מעון הדור. אלא בניו מומם. שבניו נעשו בע"מ שהם חלק אלוה ממעל. וכשהשחיתו נעשו בע"מ כלשון המקרא כי משחתם בהם מום בם ובזה הרי הם כמו שחתו לו ועל דור חרבן ב"ש אמר דור עקש ופתלתול. שהוא הולך בעקשות ותועה מדרך השכל. ומפותל הרבה מעורב ומסובך מעשים טובים עם מעשים רעים. וקשה להפריד הטוב מן הרע באשר הרע נעשו לש"ש:

Talmud - Mas. Yoma 9b

Why was the first Sanctuary destroyed? Because of three [evil] things which prevailed there: idolatry, immorality, bloodshed...

But why was the second Sanctuary destroyed, seeing that in its time they were occupying themselves with Torah, [observance of] precepts, and the practice of charity? Because therein prevailed hatred without cause. That teaches you that groundless hatred is considered as of even gravity with the three sins of idolatry, immorality, and bloodshed together.

Responsa Meshiv Davar, I:44

שו"ת משיב דבר חלק א סימן מד

על ימין ושמאל

בעז"ה ולשמנו ית'.

ראיתי בעלה מחזיקי הדת גליון ג' מאמר נערך ממעריכי העלים, הנקרא המאמר בשם ימין ושמאל ובאו בזה לדרוש בתורת שאלה הנדרש לתשובה, ובאשר עלינו להשתתף בהחזקת הדת בישראל לא יכולתי מלט נפשי ולהציע לפני עדת ה' בעלי מחזיקי הדת יברכם ה' את אשר בלבי בחקירה זו, ומי שיש בידו להשיב ולברר הדברים באופן אחר יבאו דבריו ויאירו דרך חיים כי איך שהננו רחוקים זמ"ז במקום דירה הננו קרובים זה לזה ברצון וחשק לבא אל המטרה, בעזר האל דעה מורה:

...

והנה המעריך הורו והוגו עצה להיות נשמר מדור זה להפרד זה מזה לגמרי כמו שנפרד אברהם מלוט, במטותא מן המעריך עצה זו קשה כחרבות לגוף האומה וקיומה, הן בשעה שהיינו באה"ק וברשותנו כמעט בבית שני נעתם ארץ וחרב הבית וגלה ישראל בסבת מחלוקת הפרושים עם הצדוקים וגם הסב מחמת שנאת חנם הרבה ש"ד מה שאינו מן הדין היינו בשעה שראה פרוש שאחד מיקל באיזה דבר אע"ג שלא היה צדוקי כלל אלא עשה עבירה, מ"מ מחמת ש"ח היה שופטו לצדוקי שמורידין אותו, ומזה נתרבה ש"ד בהיתר ולשם מצוה בטעות וכבר רמז ע"ז בתורה (ס' במדבר סי' לו מקרא ל"ד) כמבואר בהע"ד והר"ד, וכ"ז אינו רחוק מן הדעת להגיע ח"ו בעת כזאת ג"כ אשר עפ"י ראות עיני א' ממחזיקי הדת ידמה שפלוני אינו מתנהג עפ"י דרכו בעבודת ה' וישפטנו למינות ויתרחק ממנו ויהיו רודפים זא"ז בהיתר בדמיון כוזב ח"ו, ושחת כל עם ה' חלילה זהו אפילו אם היינו בארצנו וברשותנו:

...

כך עלינו לעשות להחזיק הדת להרבות תורה בבתי מדרשים ולעשות כל תחבולות שאפשר שיתעסקו בתורה ברבים ולא לדקדק אם חבירו לומד לשמה או שלא לשמה...

ועסק התורה בקבוץ בעלי בתים יהא גורם למעט מחלוקת בישראל ולהרבות מחזיקי הדת דבלא ספק יש הרבה שלא הגיעו לבעוט בתלמוד ורבותינו הראשונים והמבואר בשו"ע, אלא שמ"מ הוא מרוחק מלמוד התורה, ע"פ שמיקל בחומרות ומנהגים ואזהרות שהוא ע"פ ספרי מוסר, אבל אם יתעסקו בתורה, ישכילו גם המה שאין לחשוב את אנשים כאלה למין ואפיקורוס ח"ו, ויהיו באגודת

אחת להתיישב איך להחזיק הדת ולהתגבר על הכופרים בתלמוד, וכל מה שהחבורה גדולה ורבה מתחזקת ביותר ומוצאים עצות ויהיו נדברים איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויעזור להם לשמור את בניהם ממינות לגמרי:

הכלל אם באמת ובתמים אנו באים להחזיק הדת אין עצה כי אם לעסוק בלימוד תורה, בלי שום נפקא מינה אם הוא לשמה או שלא לשמה וזה אינו אלא מסור ללב וידוע להקב"ה איך להצליח את הלומד, אבל לנו אין לדעת ולחשוב בזה מאומה, ובה האופן ירבו לומדי התורה כהנה וכהנה, וגם המתחכמים יכירו כי קיום התלמוד הוא לנו לחומה:

נפתלי צבי יהודא ברלין.

And the editor has instructed and advised that we guard ourselves from this generation and separate ourselves [from the non-observant] completely – as Abraham separated from Lot. With all due respect to the editor, I contend that such advice is like a dagger through the heart of our people and its future. After all, when we were sovereign on our own land, the Second Temple was destroyed and the Jews were exiled due to the conflict between the Sadducees and Pharisees and significant unwarranted bloodshed resulted from their baseless hatred. For they would see a Pharisee being unscrupulous in his observance of a particular [religious] matter and would judge him to be a Sadducee though he wasn't one at all. And as a result errant bloodshed, in the name of Mitzvot, grew... And it is not far-fetched to think that this can occur today. It might appear to a member of Mahazikei Ha-Dat that someone is not following his way of worshiping God and he will then judge him to be a heretic and separate from him. They will then pursue each other under the mistaken impression that such is justified, God forbid, and the entire nation of God would be wiped out, God forbid, even if we were sovereign in our own land. All the more so now that we are captives in the Diaspora. . . .